

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманитарного факультету

Оксана ГОМОТЮК

« 02 » 2023р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Професійна самореалізація особистості соціального працівника»

ступінь вищої освіти – магістр

галузь знань – 23 Соціальна робота

спеціальність – 231 Соціальна робота

освітньо-наукова програма – «Соціальна робота та соціальна політика»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)
Денна	1	2	30	30	6	4	80	150	2

Handwritten signature

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робочу програму склала: доцент кафедри психології та соціальної роботи,
к. психол. н., доцент **Бугерко Ярослава Миколаївна**.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної
роботи, протокол № 3 від «29» вересня 2023 р.

Завідувач кафедри психології та
соціальної роботи, д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Соціальна робота»,
протокол № 2 від «29» вересня 2023 р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності
к.пед.н., доцент

Зоряна КРУПНИК

Гарант ОНП «Соціальна робота
та соціальна політика»
к.ю.н., доцент

Оксана ЯРЕМКО

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА»

1. Опис програми «Професійна самореалізація особистості соціального працівника»

Дисципліна «Професійна самореалізація особистості соціального працівника»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 23 Соціальна робота	Дисципліна циклу професійної підготовки, вибіркова Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність – 231 Соціальна робота	Рік підготовки – 1 Семестр – 2
Кількість змістових модулів – 2	ОНП – «Соціальна робота та соціальна політика»	Лекції – 30 год. Практичні заняття – 30 год.
Загальна кількість годин – 150	Ступінь вищої освіти – магістр	Самостійна робота – 84 год. Індивідуальна робота – 6 год.
Тижневих годин – 10,71, з них аудиторних – 4 год.		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання дисципліни «Професійна самореалізація особистості соціального працівника»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Важливим аспектом роботи соціального працівника є забезпечення оптимальних умов для розвитку особистості фахівця, надання самопомоги у розв'язанні особистісних проблем. Розв'язання цих завдань неможливе без знання сутності і структури особистості, закономірностей її становлення і розвитку. Тому у програмі навчальної дисципліни передбачено розкриття різноманітних наукових підходів, концепцій і принципів до вивчення особистості, які значною мірою поглиблюють розуміння природи особистості, етичних принципів її поведінки. Це дає змогу соціальному працівнику зорієнтуватися у можливостях професійної самореалізації. **Метою** викладання дисципліни є формування у майбутніх соціальних працівників системи спеціальних знань щодо теоретичних основ соціальної роботи та сприяння формуванню у майбутніх соціальних працівників професійної свідомості.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- аналіз змісту основних підходів, теоретичних концепцій щодо сутності роботи в соціальній сфері;
- виявлення умов становлення, функціонування і розвитку особистості;

- висвітлення можливостей застосування теоретичних ідей у соціально-психологічній практиці.

3. Програма навчальної дисципліни:

Змістовний модуль 1. Основи професійної діяльності соціального працівника

Тема 1. Базові поняття та сутнісні характеристики галузі соціальної роботи. Значення соціальної роботи. Визначення сутності основних понять. Основні категорії соціальної роботи (професійні відносини, професійна свідомість, дії, професійний обов'язок спеціаліста із соціальної роботи). Основні функції соціальної роботи. Критерії моральності в соціальній роботі (сприяння суспільному прогресу, формування високоморальної особистості, суспільна доцільність, співробітництво учасників процесу, забезпечення всебічного позитивного впливу на учасників процесу). Предмет і задачі вивчення курсу. Його функції в засвоєнні моральних основ соціальної роботи. Місце навчальної дисципліни в системі наук.

Тема 2. Принципи і стандарти професійної діяльності соціального працівника. Історія розробки та затвердження міжнародних документів, в яких викладено основні принципи і стандарти соціальної роботи. Структура та основні змістовні модулі цих документів. Етичні принципи професії соціального працівника. Етичні стандарти діяльності соціального працівника. Загальні норми етичної поведінки соціального працівника. Норми соціальної роботи стосовно клієнтів. Норми стосунків соціального працівника з установами і організаціями. Норми соціальної роботи щодо колег. Норми професії соціального працівника.

Тема 3. Професійний кодекс спеціалістів із соціальної роботи

Визначення поняття "професійний кодекс соціального працівника".

Основні функції кодексу у суспільстві і у самій професійній діяльності. Професійні кодекси соціальних працівників різних країн світу (Великої Британії, Швеції, Сполучених Штатів Америки, Канади). Прийняття національного кодексу як свідчення завершення етапу професіоналізації соціальної роботи в Україні. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України: зміст та структура.

Принципи діяльності спеціалістів із соціальної роботи України (перелік базових ідей і традицій, що стають підґрунтям для прийняття рішення в соціальній роботі). Норми поведінки спеціалістів із соціальної роботи (основа професійної діяльності соціальних працівників України).

Змістовний модуль 2. Вимоги до соціального працівника з позиції професійної діяльності

Тема 4. Професійні та особистісні якості, необхідні соціальному працівникові

Базові складові професійної свідомості соціального працівника: знання, переконання, потреба. Професійне виховання як невід'ємна складова підготовки спеціаліста з соціальної роботи.

Вимоги до професійних якостей соціального працівника. Професійна відповідальність і професійна компетентність. Вимоги до особистісних якостей соціального працівника і його ціннісних орієнтацій. Роль особистості соціального

працівника при наданні допомоги. Необхідні особистісні якості для фахівця із соціальної роботи: розвинене почуття добра і справедливості, власної гідності і поваги до іншої людини, порядність, людяність, сила волі, емпатія, емоційна рівновага і терпимість. Соціальний інтелект.

Тема 5. Застосування базових категорій деонтології соціальної роботи у різних видах практичної діяльності соціального працівника. Деонтологія як розділ етики. Визначення основних понять та категорій деонтології. Сутність поняття "деонтологія соціальної роботи". Принципи деонтології соціальної роботи. Професійний обов'язок соціального працівника як ключова категорія деонтології соціальної роботи. Професійний обов'язок соціального працівника перед суспільством і державою. Відповідальність і професійний обов'язок соціального працівника перед професією. Професійний обов'язок соціального працівника перед колегами і колективом. Відповідальність та професійний обов'язок соціального працівника перед клієнтами і їх близькими.

Тема 6. Вимоги професійного етикету до поведінки соціального працівника. Вимоги до поведінки професіонала з огляду на етикет. Принципи етикету соціального працівника: принцип гуманізму, принцип доцільності дій, принцип краси поведінки, принцип врахування народних звичаїв і традицій. Поняття «правила етикету» і його зміст. Установлений порядок поведінки працівників соціальних служб при знайомствах і представленні, у відносинах з колегами і клієнтами. Мистецтво проведення бесід, телефонних розмов, переговорів. Етикет ділової переписки. Норми поведінки в сім'ї клієнта, на його роботі, в громадських об'єднаннях, громадах, церкві тощо. Особливості етичного спілкування з клієнтами різної статі, віку тощо. Шляхи і засоби формування морально-етичної культури соціальних працівників.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Професійна самореалізація особистості соціального працівника»

Тематика	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостій на робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Основи професійної діяльності соціального працівника					
Тема 1. Базові поняття та сутнісні характеристики галузі соціальної роботи	6	6	14	1	
Тема 2. Принципи і стандарти професійної діяльності соціального працівника.	4	4	14	1	
Тема 3. Професійний кодекс спеціалістів із соціальної роботи	4	4	12	1	МКР – 2 год.

Змістовий модуль 2. Вимоги до соціального працівника з позиції професійної діяльності					
Тема 4. Професійні та особистісні якості, необхідні соціальному працівникові.	6	6	14	1	
Тема 5. Застосування базових категорій деонтології соціальної роботи у різних видах практичної діяльності соціального працівника	4	4	12	1	РКР – 2 год.
Тема 6. Вимоги професійного етикету до поведінки соціального працівника	6	6	14	1	
РАЗОМ	30	30	80	6	

5. Тематика практичних занять

Метою проведення практичних занять є закріплення теоретичних знань та набуття умінь їхнього використання у професійній діяльності.

Практичне заняття № 1-3

Тема: Базові поняття та сутнісні характеристики галузі соціальної роботи

Мета: Систематизувати та поглибити знання студентів за темою, формувати уміння самостійно використовувати знання та навички в комплексі вивчення дисципліни

Питання для обговорення:

1. Значення соціальної роботи. Визначення сутності основних понять.
2. Критерії моральності в соціальній роботі.
3. Предмет і задачі вивчення курсу. Місце навчальної дисципліни в системі наук.

Хід заняття:

1. Дискусійне обговорення основних положень теми.
2. Понятійний диктант.

Практичне заняття № 4-5.

Тема: Принципи і стандарти професійної діяльності соціального працівника.

Мета: Систематизувати та поглибити знання студентів за темою, формувати уміння самостійно використовувати знання та навички в комплексі вивчення дисципліни.

Питання для обговорення:

1. Історія розробки та затвердження міжнародних документів, в яких викладено основні принципи і стандарти соціальної роботи.
2. Принципи професії соціального працівника. Стандарти діяльності соціального працівника.
3. Загальні норми поведінки соціального працівника. Норми

соціальної роботи стосовно клієнтів.

Хід заняття:

1. Обговорення індивідуально-наукових повідомлень студентів з поданих питань.
2. Ділова гра.

Практичне заняття № 8-10.

Тема: Професійний кодекс спеціалістів із соціальної роботи

Мета: Систематизувати та поглибити знання студентів за темою, формувати уміння самостійно використовувати знання та навички в комплексі вивчення дисципліни.

Питання для обговорення:

1. Визначити основні функції професійних кодексів у суспільстві і у самій професійній діяльності.
2. Проаналізувати професійні кодекси соціальних працівників різних країн світу.
3. Знайти спільне і відмінне у обітницях соціальних працівників різних країн.

Практичне заняття № 11-12.

Тема: Вимоги професійного етикету до поведінки соціального працівника

Мета: Систематизувати та поглибити знання студентів за темою, формувати уміння самостійно використовувати знання та навички в комплексі вивчення дисципліни.

Питання для обговорення:

1. Назвати основні принципи етикету соціального працівника, навести приклади їх проявів.
2. Запропонувати власний перелік норм поведінки соціального працівника в сім'ї клієнта, на його роботі, в громадських об'єднаннях громадян.
3. Проаналізувати особливості етичного спілкування соціального працівника з клієнтами різної статі та віку

Практичне заняття № 13-15.

Тема: «Етичні аспекти роботи центру зайнятості як соціальної служби».

Мета: Систематизувати та поглибити знання студентів за темою, формувати уміння самостійно використовувати знання та навички в комплексі вивчення дисципліни.

Питання для обговорення:

1. Визначити особливості етичного спілкування з різними групами клієнтів центру зайнятості (ЦЗ).
2. Запропонувати план заходів, спрямованих на попередження проявів бюрократизму, формалізму, байдужості, черствості у роботі з клієнтами ЦЗ.
3. Проаналізувати моральні принципи співробітництва з колегами, навести приклади їх застосування у практичній діяльності соціального працівника-фахівця ЦЗ.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Комплексне практичне індивідуальне завдання з дисципліни «Професійна самореалізація особистості соціального працівника» готується і виконується у вигляді презентації.

Метою КПЗ є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

КПЗ – це завершена теоретична або практична робота з дисципліни, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, одержаних в процесі лекційних, практичних занять і охоплює зміст навчального курсу в цілому, основні теми дисципліни «Професійна самореалізація особистості соціального працівника»:

Базові поняття та сутнісні характеристики галузі соціальної роботи.

Принципи і стандарти професійної діяльності соціального працівника.

Професійний кодекс спеціалістів із соціальної роботи.

Професійні та особистісні якості, необхідні соціальному працівникові.

Застосування базових категорій деонтології соціальної роботи у різних видах практичної діяльності соціального працівника.

Вимоги професійного етикету до поведінки соціального працівника.

Комплексне практичне індивідуальне завдання з дисципліни «Професійна самореалізація особистості соціального працівника» виконується самостійно кожним студентом у вигляді звіту і презентації. Студентам пропонується підготувати методичний матеріал на основі вибіркового масиву вихідних даних та основних тем дисципліни «Професійна самореалізація особистості соціального працівника».

КПЗ оформлюється у відповідності зі встановленими вимогами і готується впродовж вивчення всієї дисципліни.

Структура КПЗ:

- вступ – зазначається тема, мета та завдання роботи і основні її положення;
- теоретичне обґрунтування – виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання;
- методи (при виконанні практичних, розрахункових, моделюючих робіт) – вказуються і коротко характеризуються методи роботи;
- основна частина (стислий виклад основного матеріалу та методичні вказівки до його вивчення);
- додатки (схеми, малюнки, моделі, описи, дидактичні завдання, ділові та рольові ігри та методика їх проведення тощо);
- висновки;
- список використаної літератури.

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота над навчальною дисципліною «Професійна самореалізація особистості соціального працівника» містить:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- підготовка до виступу на практичних заняттях;
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей;
- підготовка та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм тощо.

№ п/п	Тематика
1	Базові поняття та сутнісні характеристики соціальної роботи
2	Принципи і стандарти професійної діяльності соціального працівника
3	Професійний кодекс спеціалістів із соціальної роботи
4	Професійні та особистісно-моральні якості, необхідні соціальному працівникові
5	Застосування базових категорій деонтології соціальної роботи у різних видах практичної діяльності соціального працівника.
6	Вимоги професійного етикету до поведінки соціального працівника

8. Тренінг з дисципліни

Тема тренінгу: «Актуалізація професійного потенціалу соціального працівника» містить завдання в актуалізуванні у студентів умінь оперувати власними психологічними та професійними ресурсами, вміти їх оновлювати та поповнювати.

Мета занять: знайомство учасників групи з майбутньою роботою, актуалізація досвіду участі у соціально-психологічних тренінгах, знайомство з проблемою актуалізації особистісного потенціалу. Формування установки на самопізнання та самотворення, розвиток адекватного уявлення про себе як фахівця.

Структура тренінгу

Частина тренінгу	Завдання тренінгу	Вправи
Вступна	Створити сприятливий психологічний простір. Засвоїти правила роботи групи. Налагодження зворотного зв'язку “студент-група” і “група-студент”.	Знайомство. Правила. Розминка. Очікування. Вправи на рефлексію.
Основна	Оцінка рівня поінформованості щодо проблеми. Актуалізація проблеми та	Інтерактивні техніки. Вправи на оцінку групових

	конкретних завдань для її вирішення. Надання інформації. Засвоєння знань. Формування умінь, навичок. Підведення підсумків щодо змісту роботи.	процесів, стану групи.
Заключна	Підведення підсумків щодо процесу роботи. Оцінка отриманого досвіду. Налаштування учасників на атмосферу звичайного життя.	Вправи на рефлексію та відновлення сил учасників. Прощання.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У навчальному процесі використовуються: ділові ситуативні ігри, групова мислєдіяльність, евристичний діалог, диспути, проблемні ситуації, пояснення, розповіді, самостійна пошуково-теоретична робота, «мозковий штурм», а також методи індивідуального та фронтального опитування, тестування, наукової інтерпретації та експертизи. Це дає змогу культурологічно поєднати викладацьку роботу з учбовою в єдиному процесі паритетної освітньої діяльності викладача і студентів.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Професійна самореалізація особистості соціального працівника» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3
30 %	40 %	30 %
1. Усне опитування під час занять (3 теми по 10 балів = 30 балів). 2. Письмова робота 70 балів	1. Усне опитування під час занять (3 теми по 10 балів = 30 балів). 2. Письмова робота 70 балів	1. Написання КПЗ, яке включає: створення презентації та оформлення згідно вимог = 60 балів 2. Захист КПЗ = 30 балів 3. Оцінка за тренінг = 10 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-6
2.	Програмне забезпечення: Microsoft Office Word, Microsoft PowerPoint, AIMP, Moodle, Zoom.	1-6
3.	Технічне забезпечення: ноутбук, проектор.	1-6

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Балахтар В. В. Психологія становлення особистості фахівця з соціальної роботи: автореф. дис. ... д-ра психол. наук 19.00.05. Київ, 2019. 49 с.
2. Бугерко Я.М. Психотехнологія духовно-морального розвитку особистості. *Габітус*. 2020. № 14. С.152-157.
3. Бугерко Я.М. Роль вірувань і переконань у професійному становленні майбутніх соціальних працівників. *Габітус*. 2020. № 19. С.94-99.
4. Бугерко Я.М., Банделюк В.А. Професійне становлення майбутнього фахівця: ціннісно-сміслові орієнтири як транспарентний чинник толерантної взаємодії. Communication as a factor of transparency of social interaction: psychological, historical, legal, economic and political dimensions. Monograph, Ed. Jacek Mrozek, Oksana Koval, Krystyna Ziółkowska. Еїк 2022, P. 55-74
5. Бугерко Я.М. Рефлексивний характер освітньої діяльності як ціннісний фактор професійного становлення сучасного фахівця. *Психологічний часопис* 2022. Том 8 № 2 . С. 39-54.
6. Гарькавець С. О. Соціальні конфлікти: Словник-довідник. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. 120 с.
7. Гуляс І. Концепція аксіопсихологічного проектування життєвих досягнень особистості. *Психологія і суспільство*., 2020, 4, С. 70-96. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2020.04.070>
8. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : *матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції* (13 – 14 березня 2020 року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. 130 с.
9. Семігіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
10. Соціальна робота: *Навчальний енциклопедичний словник-довідник* / За науковою ред. д.с.н., проф. В.М.Пічі. Вид. 4-те, виправлене, перероблене та доповнене. Львів: "Новий Світ - 2000", 2020. 61 с.
11. Утюж І. Г., Спиця Н. В., Мегрелішвілі М. О. Етика та естетика: навчальний посібник для семінарських занять та самостійної роботи студентів. Запоріжжя : ЗДМУ, 2019. 81 с.

12. Фурман А. А. Аксіопсихологічні засновки смисложиттєвих орієнтацій особистості. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2020, вип. 4. С. 19-25.
13. Antikeyeva, S., Snapkova, A., Xembayeva, S., Aubakirova, R. Z., & Sultanova, N. Formation of Psychological and Pedagogical Competencies of Social Workers through Professional Development Courses. *Cypriot Journal of Educational Sciences*. 2021. 16(4), 1858-1877.
14. Glavinska, O. D., Ovdiyenko, I. M., Brukhovetska, O. V., Chausova, T. V., & Didenko, M. S. Professional self-realization as a factor in the psychological well-being of specialists of caring professions. *Journal of Intellectual Disability–Diagnosis and Treatment*. 2020. 8(3), 548-559.
15. Kravchenko, O., Koliada, N., & Levchenko, N. Youth Workers and Innovative Development of Social Work. In *Advances in Human Factors, Business Management and Leadership: Proceedings of the AHFE 2020 Virtual Conferences on Human Factors, Business Management and Society, and Human Factors in Management and Leadership, July 16-20, 2020, USA* (pp. 421-430). Springer International Publishing
16. Novyk, L., & Mazur, T. Studying the Impact of Professional Interaction on Social Workers' Emotional Burnout. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. 12(1), 172-182.
17. Minakhmetova, A. Z., Radchenko, N. H., & Shmakova, A. P. Psychological well-being of students as a precondition for their professional self-realization. *Opción: Revista de Ciencias Humanas y Sociales*. 2019. (21). 1525-1542.
18. Odinokaya, M., Krepkaia, T., Sheredekina, O., & Bernavskaya, M. The culture of professional self-realization as a fundamental factor of students' internet communication in the modern educational environment of higher education. *Education Sciences*. 2019. 9(3), 187.
19. Sergeevna, S. E., Vladimirovich, K. O., Valentinovich, G. I., Viktorovna, G. N., Valeryevna, K. E., Talyatovna, R., & Edmundovna, N. E. Relationship of professional and social selfdetermination of personality in modern conditions. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*. 2020. 17(7), 7955-7965.
20. Veryaskina, A. N. The problem of university students' self-realization. *European Journal of Natural History*. 2021. (3), 13-17.